

KRZYSZTOF WILK

JANUSZ KOŁECKI

JERZY EIDER

**NAUCZYCIELE WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
W PUBLICZNYCH SZCZECIŃSKICH SZKOŁACH PODSTAWOWYCH**

Słowa kluczowe: aktywność fizyczna, nauczyciel wychowania fizycznego, jakość życia, zdrowy tryb życia

Key words: physical activity, physical education teacher, quality of life, healthy lifestyle

1. Wstęp

Nauczyciel wychowania fizycznego (wf) odgrywa ważną rolę w rozwoju psychofizycznym młodzieży. Praca dydaktyczna nauczyciela wf nie ogranicza się jedynie do prowadzenia ćwiczeń fizycznych zgodnie z programem nauczania i weryfikacji postępów uczniów za pomocą oceny końcowej. Istotnym elementem dydaktyki jest również kształtowanie u młodych ludzi odpowiedniego nastawienia do ćwiczeń, aktywnego fizycznie spędzania wolnego czasu i własnego zdrowia (Jaworski 2000). Wpojone przez nauczyciela wf pożądane postawy uczniów wobec sportu mogą mieć wpływ na samopoczucie, sprawność fizyczną i zdrowie przez całe życie.

Celem pracy była charakterystyka nauczycieli wychowania fizycznego zatrudnionych w szczecińskich publicznych szkołach podstawowych w roku szkolnym 2003/2004.

2. Materiał i metoda badań

Badania przeprowadzono w roku szkolnym 2003/2004 wśród 146 nauczycieli wychowania fizycznego w 46 szczecińskich publicznych szkołach podstawowych. Wykaz szkół, w których byli zatrudnieni badani nauczyciele, przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Wykaz publicznych szkół podstawowych w Szczecinie (z podziałem na dzielnice), w których byli zatrudnieni badani nauczyciele

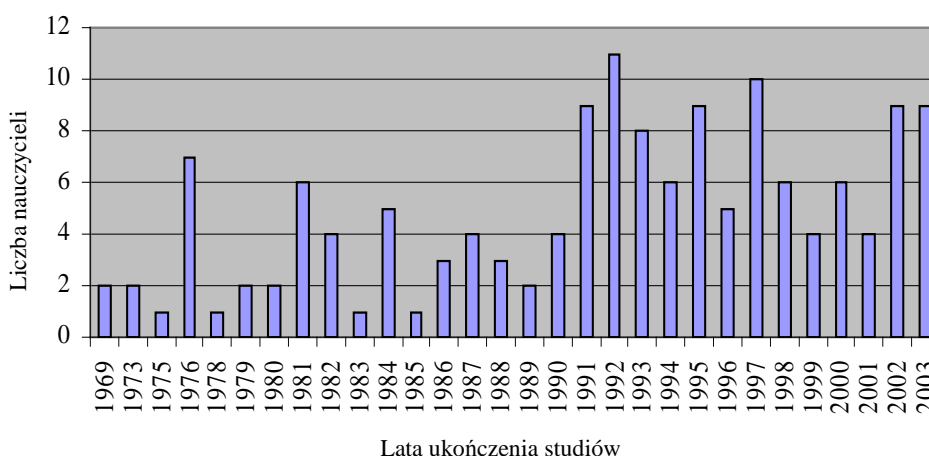
Dzielnica	Numer szkoły podstawowej												Łącznie w dzielnicy	
	7	9	10	14	18	35	41	42	44	68	69			
Północ														11
Prawobrzeże	12	13	23	24	37	39	49	59	65	71	74			11
Śródmieście	1	2	5	11	33	46	47	54	56	61	62	63	64	13
Zachód	3	20	21	36	45	48	51	53	55	72				10

Przebadano 50 mężczyzn oraz 96 kobiet w wieku od 23 do 57 lat. Materiał zebrano wykorzystując anonimowy kwestionariusz. Pytania w ankiecie dotyczyły wieku, płci, roku ukończenia studiów, nazwy ukończonej uczelni, stażu pracy w szkolnictwie, uprawnień dodatkowych, aktywności fizycznej w przeszłości i obecnie. Ponadto, chcąc wiedzieć, czy nauczyciele promują zdrowy styl życia, pytano ich o palenie papierosów.

3. Wyniki badań

Ustalono, że średni wiek wszystkich przebadanych nauczycieli wynosił 38 lat, kobiet 38,5, a mężczyzn 37.

Spośród badanych nauczycieli mężczyźni stanowili 34,25%, natomiast kobiety 65,75%. Badani ukończyli studia wyższe w okresie od 1969 do 2003 roku (rys. 1).

Rys. 1. Liczba nauczycieli, którzy ukończyli studia wf w poszczególnych latach

Spośród 146 nauczycieli wyższe wykształcenie posiadały 144 osoby (98,63%), niepełne wyższe 2 (1,37%). Uniwersytet Szczeciński ukończyło 114 nauczycieli, Instytut Wychowania Fizycznego (IWF) w Gorzowie 10, Akademię Wychowania Fizycznego (AWF) w Warszawie 7, AWF w Poznaniu 5, AWF we Wrocławiu 3, AWF w Gdańsku 3, Uniwersytet Warszawski 1 osoba i AWF w Krakowie również 1 osoba.

Średni staż pracy zatrudnionych w badanych szkołach nauczycieli wynosił 13,20 lat, kobiet 14,60, a mężczyzn 10,50 lat.

Spośród 146 badanych, 128 miało dodatkowe uprawnienia (87,67%), w tym 84 kobiety (87,5%) oraz 44 mężczyźni (88%).

Liczbę nauczycieli z podziałem na płeć, mających uprawnienia trenerskie, instruktorskie i inne przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Liczba nauczycieli mających dodatkowe uprawnienia w zależności od płci

Rodzaj uprawnienia	Liczba nauczycieli (łącznie)	%	Liczba kobiet	%	Liczba mężczyzn	%
Trener I kl.	1	0,68	0	0,00	1	2,00
Trener II kl.	41	28,08	20	20,83	21	42,00
Instruktor	80	54,79	60	62,50	20	40,00
Inne	6	4,11	4	4,17	2	4,00
Brak dodatkowych uprawnień	18	12,34	12	12,50	6	12,00
Ogółem	146	100,00	96	100,00	50	100,00

Z tabeli 2 wynika, że dodatkowe kursy instruktorskie różnych dyscyplin sportowych ukończyło 80 nauczycieli (54,79%), uprawnienia trenera I klasy miał 1 mężczyzna (0,68%), trenera II klasy 40 osób (28,08%), inne uprawnienia 6 osób (4,11%). Brak uprawnień dotyczył 18 ankietowanych – 12,34%.

Wśród badanych kobiet największą popularnością cieszyły się kursy instruktorskie piłki siatkowej (22 kobiety). Mężczyźni najczęściej byli instruktorami piłki nożnej (10 mężczyzn).

Badania wykazały, że wśród 146 przebadanych nauczycieli 126 prowadziło różne formy zajęć pozalekcyjnych, w tym 84 w ramach szkolnego klubu sportowego (SKS), 36 osób korekcję wad postawy, 6 osób inne formy aktywności ruchowej (1 koło turystyczne, 1 zespół taneczny, 1 wycieczki rowerowe, 1 ratownictwo, 1 sekcję szermierki, 1 sekcję zapasów), a 20 osób nie prowadziło żadnych dodatkowych zajęć.

Liczbę nauczycieli, którzy prowadzili różne zajęcia pozalekcyjne, przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Liczba nauczycieli oraz wykaz prowadzonych zajęć pozalekcyjnych

Formy zajęć pozalekcyjnych	Liczba nauczycieli
SKS	84 (57,52%)
Korekcja wad postawy	36 (24,65%)
Koło turystyczne	1
Zespół taneczny	1
Wycieczki rowerowe	1
Ratownictwo	1
Szermierka	1
Zapasy	1
Brak zajęć pozalekcyjnych	20 (13,69%)
Ogółem	146

Z tabeli 3 wynika, że najwięcej osób prowadziło dodatkowe zajęcia w ramach szkolnego klubu sportowego (SKS).

Istotnym elementem promocji zdrowia jest walka z nałogiem palenia papierosów. Badania wykazały, że blisko 12% ankietowanych paliło i pali papierosy nałogowo, a 17% okazjonalnie.

Stosunek nauczycieli w/w do palenia tytoniu z podziałem na płeć przedstawia tabela 4.

Tabela 4

Stosunek nauczycieli w/w do palenia tytoniu z uwzględnieniem płci

Palenie papierosów	Nauczyciele ogółem	%	Kobiety	%	Mężczyźni	%
Nigdy nie paliłem i nie palę	88	60,27	56	58,33	32	64,00
Rzuciłem palenie	16	10,96	8	8,33	8	16,00
Palę codziennie	17	11,64	15	15,63	2	4,00
Palę okazjonalnie	25	17,12	17	17,71	8	16,00
Ogółem	146	100,00	96	100,00	50	100,00

Z tabeli 4 wynika, że 60% ankietowanych nauczycieli nie paliło i nie pali papierosów, 11% rzuciło palenie, wśród 29% palących zaś przeważały kobiety.

Z przeprowadzonych badań wynika, że spośród 146 nauczycieli 135 (92%) uprawiało w przeszłości różne dyscypliny sportowe, a 11 (8%) nie uprawiało. Wykaz poszczególnych dyscyplin, które uprawiali ankietowani, przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5

Wykaz dyscyplin sportowych uprawianych w przeszłości
przez badanych nauczycieli

Dyscyplina sportowa	Liczba nauczycieli	%
Piłka ręczna	28	19,18
Lekka atletyka	27	18,49
Piłka siatkowa	23	15,76
Piłka nożna	22	15,07
Pływanie	13	8,90
Piłka koszykowa	11	7,54
Sporty walki	9	6,16
Akrobatyka sportowa	7	4,79
Gimnastyka sportowa	6	4,10
Gimnastyka artystyczna	6	4,10
Wioślarstwo	6	4,10
Łyżwiarstwo figurowe	2	1,36
Biathlon	1	–
Kajakarstwo	1	–
Narciarstwo alpejskie	1	–
Nurkowanie	1	–
Pięciobój	1	–
Piłka wodna	1	–
Szermierka	1	–
Taniec towarzyski	1	–
Taniec nowoczesny	1	–
Tenis stołowy	1	–
Wspinaczka skałkowa	1	–
Nie uprawiali żadnej dyscypliny	11	7,53

Z tabeli 5 wynika, że badani najczęściej w przeszłości uprawiali gry zespołowe oraz lekką atletykę. Należy jednak podkreślić, że niektórzy nauczyciele uprawiali kilka dyscyplin sportowych.

4. Dyskusja

Nauczyciele wf zatrudnieni w szczecińskich publicznych szkołach podstawowych byli stosunkowo młodzi, średnio poniżej 40. roku życia, a ich staż pracy wynosił 13,20 lat. W większości nauczyciele oprócz zajęć programowych prowadzili dodatkowe zajęcia pozalekcyjne, głównie SKS i gimnastykę korekcyjną.

Istotny jest fakt, iż prawie wszyscy ankietowani nauczyciele ukończyli wyższe studia wychowania fizycznego. Ponadto większość uzyskała uprawnienia dodatkowe w wyniku kursów instruktorskich, trenerskich oraz studiów podyplomowych, ponieważ w toku kształcenia i doskonalenia zawodowego istnieje potrzeba zdobywania dodatkowych kompetencji (Bielski 2001). W innych krajach Unii Europejskiej sytuacja wyglądała inaczej, gdyż w szkołach podstawowych wychowanie fizyczne prowadzili głównie fachowcy od nauczania początkowego, rzadko specjaliści wf (Pośpiech 2000). Z kolei skuteczność pracy dydaktyczno-wychowawczej nie zależy jedynie od wykształcenia, ponieważ ważne są również cechy osobowości i temperamentu (Muszkieta 2000). Istotnym czynnikiem jest stosunek nauczycieli do palenia tytoniu. Według danych statystycznych z Instytutu Onkologii w Warszawie, 47% mężczyzn i 23% kobiet w Polsce w wieku 16 i więcej lat jest palaczami tytoniu, a codziennie zaczyna palić około 500 nieletnich chłopców i dziewcząt (<http://palenie.esculap.pl/polska.htm>). Wśród ankietowanych większość nauczycieli była niepaląca, wśród palących zaś przeważały kobiety. Ponad 90% nauczycieli w przeszłości uprawiało różne dyscypliny sportowe, głównie lekką atletykę oraz gry zespołowe.

5. Wnioski

1. Przebadano 146 nauczycieli wf, w tym 96 kobiet (65,75%) i 50 mężczyzn (34,25%).
2. W badanych szkołach zatrudnieni byli nauczyciele młodzi – średni wiek wynosił ogółem 38 lat, w tym kobiet 38,5, a mężczyzn 37.
3. Spośród 146 nauczycieli, wyższe wykształcenie miały 144 osoby (98,63%), niepełne wyższe 2 (1,37%).
4. Większość ankietowanych (87,67%) miała dodatkowe uprawnienia – w rezultacie kursów instruktorskich, trenerskich, studiów podyplomowych.
5. Ponad 80% badanych prowadziło różne pozalekcyjne zajęcia dodatkowe, głównie SKS i gimnastykę korekcyjną.
6. Większość nauczycieli (ponad 60%) nie paliła papierosów.
7. Niespełna 93% badanych uprawiało w przeszłości różne dyscypliny sportowe.

Bibliografia

- Bielski J., 2001: *Kompetencje nauczyciela wychowania fizycznego*. „Kultura Fizyczna” 2001, nr 1–2, s. 12–13.
- Jaworski Z., 2000: *Czy UKFiS w Resorcie Edukacji Narodowej pomoże w rozwoju szkolnego wychowania fizycznego*. „Lider” 2000, nr 110, 4, s. 3.
- Muszkiet R., 2001: *Nauczyciel w nowym systemie edukacji*. „Kultura Fizyczna” 2001, nr 5–6, s. 5.
- Pośpiech J., 2000: *Stan i status wychowania fizycznego w krajach europejskich*. „Lider” 2000, nr 115, 9, s. 5–11.
- <http://palenie.esculap.pl/polska.htm>.

**PHYSICAL EDUCATION TEACHERS IN SZCZECIN'S
PUBLIC PRIMARY SCHOOLS.**

Summary

Physical education teachers play an important role in the psycho-physical development of youth. An important element of didactics is a proper attitude towards exercise, health consciousness and active form of recreation.

The main purpose of this paper was to examine physical education teachers of Szczecin's public primary schools, employed full-time in the school year of 2003/2004.

The research was conducted in the school year of 2003/2004 among 146 physical education teachers in Szczecin's 46 public primary schools. The sample consisted of 50 men and 96 women in the age group between 23 and 57. Data was collected with the help of an anonymous questionnaire. Questions related to age, sex, year of graduation, name of the graduated institution, work experience in education, additional competencies, physical activity in the past and the present. Additionally, in order to establish whether teachers were promoting a healthy lifestyle they were asked about smoking cigarettes.

Research shows that most of the examined schools employed young people – average age was 38, where women were 38.5 and men were 37 years old. Among 146 teachers, 144 were tertiary qualified (98,63%). Most of the teachers who took part in the research (87,67%) had additional competencies, like instructor licences, trainer licences or post graduate studies. Over 80% of them additionally worked in other jobs, mainly in correctional gymnastics and SKS. Most of the teachers (60%) did not smoke cigarettes. Over 92% used to participate in various sport activities in the past.

Translated by Marcin Kwiatkowski